

Tilsynsrapport **Kattegatcentret** 2025

Rådet for zoologiske anlægs samlede vurdering

Denne tilsynsrapport i 2025 følger op på Rådet for zoologiske anlægs tidligere vurdering af Kattegatcentret i 2023, og gør status for udviklingen og kvaliteten af anlæggets arbejde.

Det er Rådet for zoologiske anlægs samlede vurdering i 2025, at Kattegatcentrets opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse er fra 2024 sket efter følgende skala:

- Tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kattegatcentret varetager de lovbestemte opgaver som formidling, avlssamarbejder, naturbevarelse og forskning tilfredsstillende. Især deres indsats inden for avlssamarbejde og formidling er af meget høj kvalitet. På formidlingsområdet har anlægget opnået nye resultater ved at kombinere deres ekspertise på tværs af fagligheder og ved at arbejde eksperimenterende. Anlægget har fulgt tilfredsstillende op på de forhold, som blev påpeget ved rådets sidste besigtigelse og fortsat den positive udvikling, som de er inde i.

Vurdering i 2023

Rådets samlede vurdering af Kattegatcentrets opgavevaretagelse i 2023 kan læses her: [Rådet for zoologiske anlægs tilsynsrapport Kattegatcentret 2023](#)

Fakta om Kattegatcentret

Anlægget er en selvejende institution med hjemsted i Grenaa, Norddjurs Kommune beliggende ved Grenaa Havn ud til Kattegat. I tilknytning hertil er oprettet en ejendomsfond, der bl.a. har som formål at opføre og udleje bygninger til brug for Kattegatcentret.

Kattegatcentret åbnede i 1993 og rummer i dag et stort antal fisk og andre havdyr fordelt på 45 indendørs akvarier (heraf 13 åbne bassiner) og et udendørs sælanlæg. Anlægget har bl.a. specialiseret sig i hajer og kalder sig Danmarks hajcenter.

Anlægget samarbejder med en række interessenter nationalt og internationalt, herunder akvarier/zoologiske anlæg, zoo-organisationer og universiteter.

Anlægget modtager årligt statsligt driftstilskud i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg og årligt kommunalt driftstilskud. Norddjurs Kommune er anlæggets offentlige hovedtilskudsyder.

Nøgletal for Kattegatcentret 2024:

- Antal besøgende: 155.241 (2023: 186.546 besøgende)
- Samlede omsætning: 40,6 kr.
- Årsværk: 30 fastansatte
- Anlægget råder over et areal på 6.600 m².

Fokusområder

Arbejdsgrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at udarbejde en fireårig arbejdsplan, hvoraf det fremgår, hvilke opgaver anlægget vil forpligte sig til at udføre. Anlæggets vedtægter skal være godkendt af Kulturministeriet.

Anlæggets vedtægtsbestemte formål er at tilvejebringe og formidle viden om fiske-, dyre- og planteliv; menneskets forhold til naturen; havmiljøet, specielt om Kattegat; og renere teknologi og naturforvaltning i øvrigt.

Kattegatcentret har udarbejdet en ny strategi med titlen 'Den næste bølge' for perioden 2025-2028. Strategien indeholder mission, vision og seks indsatsområder, som har overskrifterne: 'Den modige strategi', 'Den passionerede organisation', 'Den engagerede havoplevelse', 'Havets stemme', 'Bæredygtighed på alle planer', 'En sund forretning'.

Missionen er beskrevet således: Kattegatcentrets mission er at gøre langt flere bidt af havet. Vi bevæger og inspirerer børn og voksne til at nyde, forstå og passe bedre på havet.

Visionen er formuleret således: Kattegatcentrets vision er at gøre en forskel for havet gennem forskning, naturbevarelse, avlssamarbejde og ekstraordinære, involverende havoplevelser. Med viden, holdning og hjerte vil vi engagere mennesker i at beskytte havet. Vi vil være Danmarks bedste havoplevelse og en stærk stemme for havet både nationalt og internationalt.

Indsatsområderne sætter en retning for anlæggets arbejde med formidling, naturbevarelse, avlssamarbejde og forskning.

Ressourcegrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at have en høj standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne. Endvidere skal der være en fuldtidsansat zoolog.

a. Økonomi

Kattegatcentrets samlede indtægter var i 2024 på 40,6 mio. kr. og fordeler sig således:

- Driftstilskud staten: 3,27 mio. kr. (heraf særtilskud på 2 mio. kr.)
- Driftstilskud kommune: 4,02 mio. kr.
- Entréindtægter mv: 20,4 mio. kr.
- Butik, cafe mm: 8,4 mio. kr. (omsætning)
- Sponsorater: 0,8 mio. kr.
- Indsamlinger: 0,03 mio. kr.
- Indkøbsfunktion 0,4 mio. kr.
- Projekter 0,5 mio. kr.
- Andre indtægter: 2,8 mio. kr.

Årets resultat er 0,2 mio. kr. i 2024, som henlægges til anlæggets Maritime Fond. Anlæggets egenkapital på 12,2 mio. kr.

b. Medarbejdere

Anlægget rådede i 2024 over 30 fastansatte årsværk, herunder videnskabelige medarbejdere, hvoraf 6,4 var zoologer (cand. scient).

c. Bygninger

De bygningsmæssige rammer er velholdte og udvikles løbende. Senest i 2022 med en fondsfinansieret udbygning på 1500 kvadratmeter, som indeholder et nyt indendørs pingvinanlæg i to etager, nye moderne undervisningsfaciliteter og renoverede backstageforhold til dyrehold og karantæne. Kattegatcentret står overfor at gennemføre en renovering af deres tropiske hajtank i kommende år og er i gang med at søge midler til projektet.

Det Zoologiske Råds vurdering 2025

Kattegatcentret er et professionelt og veldrevet anlæg, hvis positive udvikling siden sidste besigtigelse i 2023 er fortsat. Anlægget arbejder ud fra en overordnet og ambitiøs strategi i perioden 2025-2028, hvor kernefortællingen om havet fremstår klar. Derudover har anlægget et solidt økonomisk grundlag og arbejder professionelt med både udvidelse og vedligehold af de fysiske rammer.

Rådet anbefaler:

- At holde fast i de ambitiøse mål angivet i strategien og at gøre sig mindre afhængig af det afsatte særtilskud i Finansloven.

Formidling

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til fremme af formidling af kendskabet til vilde dyr. Anlægget skal have særlige formidlingsprogrammer rettet mod børn og unge, såvel når de besøger anlægget i og uden for skolesammenhæng. Anlægget skal have en tilfredsstillende formidling til gavn for de øvrige gæster.

a. formidling

Siden rådets sidste besigtigelse i 2023 har anlægget kvalitativt udviklet sine formidlingstilbud med en ny udstilling om hajer i 2023 og udstillingen 'Dødvande' i 2024. Sidstnævnte udstilling sætter fokus på det dårlige danske havmiljø. Begge udstillinger er udviklet af anlæggets udstillingsteam, som arbejder på tværs af anlæggets forskellige afdelinger og sikrer en kobling mellem anlæggets mange kompetencer.

b. undervisning

Kattegatcentret har en høj undervisningsaktivitet og en aktiv skoletjeneste med et bredt udvalg af undervisningsforløb, som henvender sig til børn og unge fra dagtilbud, grundskole og ungdomsuddannelser. Skoletjenesten har endvidere undervisningsforløb for specialklasser, hvor der er fokus på faste rammer, god planlægning og forudsigelighed.

Projektet 'Alle er gode til noget', som involverer samtlige 3. klasser og skoleparate børnehavebørn i Norddjurs Kommune, er fra 2024 udvidet med skoler fra Syddjurs Kommune. Projektets formål er skabe en tryk overgang fra børnehave til skole gennem naturfaglige aktiviteter.

Uden for skoletid kan børn i deres ferier engagere sig i aktiviteter om havet gennem 'Saltvandsakademiet' eller overnatte i tunnelen under hajbassinet, som er en anden populær aktivitet for familier og skoleklasser.

Siden rådets besøg er Kattegatcentrets Skoletjeneste blevet kåret som Danmarks Bedste Naturformidling 2025. En pris, som uddeles på Naturmødet i Hirtshals til personer, organisationer, projekter eller initiativer, der fremmer kendskab til, engagement i og viden om den danske natur gennem inspirerende, engagerende og nytænkende formidling.

c. generelt

Anlægget er begyndt at involvere sig i den offentlige debat og viger ikke tilbage for at tage selv kontroversielle emner op og stadig med respekt for de forskelligartede holdninger, der er.

Det Zoologiske Råds vurdering 2025

Kattegatcentret har en omfattende og differentieret formidlingsvirksomhed af høj kvalitet målrettet forskellige målgrupper og med brug af varierede formidlingsformer. Der er en god balance i anlæggets prioritering af formidling via levende dyr og via analoge/digitale medier. Anlægget har en ambitiøs tilgang til formidling, hvilket bl.a. kommer til udtryk organisatorisk i etableringen af det tværgående udstillingsteam, der løser opgaver på en kreativ og eksperimenterende måde. Med udstillingen 'Dødvande' aktualiserer anlægget deres faglige viden og blander sig i den offentlige debat på en vedkommende og konstruktiv måde. Derudover er deres specialtilbud til 3.

klasser og skoleparate børnehavebørn ret unikt og kan med fordel videreformidles nationalt og internationalt.

Rådet anbefaler:

- At Kattegatcentret engagerer sig i formidlingsprogrammer indenfor EAZA, EUAC og EZE videreformidler deres viden og erfaring i disse fora.
- At Kattegatcentret fortsætter med at involvere sig i samfundsdebatter med relevans for anlæggets virke og lever op til sit ry som "Havets stemme".

Avlssamarbejder

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven medvirke aktivt i arbejdet med at bevare truede vilde dyrearter, herunder relevant avlssamarbejde nationalt og internationalt med andre tilsvarende anlæg.

Kattegatcentret deltager aktivt i 27 internationale avlsprogrammer og er international artskoordinator for 7 arter. Det er en betydelig forøgelse i avlssamarbejder, da KC deltog i 14 og 19 programmer i hhv 2023 og 2024. Anlægget er medlem af Elasmobranch TAG steering committee (EUAC/EAZA), hvor Kattegatcentret er med til at videreudvikle internationalt arbejde med naturbevarelse og avlsprogrammer, bl.a. med øget fokus på in-situ bevaringsarbejde.

Det Zoologiske Råds vurdering 2023

Anlæggets avlsarbejde for fisk foregår på et meget højt niveau, og det ligger i fin forlængelse af anlæggets ansvarsområde og profil. Siden rådets sidste besøg har anlægget styrket sin relevans på området og har forøget sin deltagelse i 13 nye avlsprogrammer.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsætter den gode udvikling i forhold til det internationale arbejde.
- At anlægget fortsat sætter fokus på videreformidling af egne avlsresultater og arbejder for en større indsats inden for ex situ avl af fisk inden for det europæiske avlssamarbejde.

Naturbevarelse

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven deltage i relevante naturbevaringsprojekter.

Kattegatcentret samarbejder med danske og udenlandske akvarier som medlem af DAZA, EAZA og EUAC om naturbevarelse. Samarbejdet omfatter erfaringsudveksling om hold og avl af fisk mv. og indsamling og udveksling af dyr.

Kattegatcentret leder et treårigt naturgenopretningsprojekt, 'Ålegræs i Norddjurs', hvor borgere og studerende kan tage del i at plante ålegræs i havet ud for Norddjurs Kommune. For elever fra ungdomsuddannelser er der etableret et særligt 'naturgenopretningsfag', som giver dem mulighed for at følge projektet gennem hele deres uddannelsesforløb.

Sideløbende er Kattegatcentret samarbejdspartner i 'Havsamarbejdet i Østjylland', et partnerskab mellem syv østjyske kommuner, som arbejder for at forbedre havmiljøet med særligt fokus på den vestlige del af Kattegat.

Kattegatcentret og foreningen North Nature har indgået et samarbejde om registrering og fjernelse af "spøgelsesnet" i de danske farvande. Ud over selve indsamlingen omfatter samarbejdet også fælles formidling og fælles aktiviteter/events for at engagere samfundet og oplyse om problemet. Sideløbende arbejdes der på at påvirke meningsdannere og beslutningstagere, så der tages hånd om den store udfordring, spøgelsesnettene udgør.

Det Zoologiske Råds vurdering 2023

Kattegatcentret arbejder engageret i aktuelle naturbevarelsesprojekter i deres nærområde.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsætter den gode udvikling inden for naturbevarelsesarbejdet og at det fokuserer på også at blive den drivende kraft inden for udvalgte projekter.
- At anlægget også udvider deres engagement i naturbevarelsesprojekter til også at omfatte internationale projekter, hvor der er behov for deres viden og tilgang til avl.

Bidrag til forskning

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til støtte for forskning.

Kattegatcentret etablerede i 2010 sammen med Aarhus Universitet og Teknologisk Institut forsknings-, innovations- og formidlingspartnerskabet AlgeCenter Danmark (ACDK). ACDK ligger ved siden af Kattegatcentret på Grenaa havn og rummer et tangdyrkningstest anlæg. Partnerskabet er siden blevet udvidet med Københavns Universitet. ACDK er vært for en årlig konference om tangdyrkning, som tiltrækker forskere, myndigheder, virksomheder fra Europa og resten af verden.

Kattegatcentret deltager i tre større forskningsprojekter, som er ledet af danske og udenlandske universiteter:

- 'WIN@sea' og 'Olamur' er begge projekter der skal undersøge, hvordan man producerer fossilfri havmøllestrøm, bæredygtige muslinger og

tang i ét og samme havområde, herunder undersøge hvilke effekter det vil have på havmiljø og biodiversitet. Projektperioden er 2023-2026.

- 'SeaFree', hvis formål er at omdanne næringsstoffer og CO₂ fra reje- og fiskeopdræt på land til værdifuld tang. Projektperioden er 2023-2027.

I 2024 har anlæggets videnskabelige arbejde resulteret i en fagfælledbedømt videnskabelig artikel: Interactive three-dimensional atlas of the mineralized skeleton of the sand tiger shark *Carcharias taurus*. Royal Society Open Science (Vol. 11, issue 5, maj 2024).

Det Zoologiske Råds vurdering 2025

Kattegatcentret har stærke samarbejder med landets universiteter og deltager aktivt i store nationale og internationale forskningsprojekter om f.eks. biodiversitet, truede arter, tang og naturbaserede løsninger. De bidrager til forskningsprojekter ved at stille dyr, materiel, faciliteter og viden til rådighed i et væsentligt omfang på et meget højt fagligt niveau.

Anlægget har siden rådets sidste besøg produceret en international fagfælledbedømt artikel og har fulgt op rådets anbefaling om at producere egen forskning.

Rådet anbefaler

- At anlægget bruger sin efterhånden store erfaring til at påtage sig ledende roller inden for udvalgte forskningsområder.

Baggrund

1. Vurderingsforløbet på Kattegatcentret

Rådet for zoologiske anlæg besøgte Kattegatcentret den 2. maj 2025.

Tilstede var:

Fra Kattegatcentret:

- Mette Haase Lindhardt, bestyrelsesformand Driftsfonden
- Karsten Bjerrum Nielsen, direktør
- Lone Thybo Mouritsen, leder for videnskab og forskning
- Søren Forsberg, leder af skoletjenesten
- Rune Kristiansen, kurator og dyreholdsansvarlig
- Frederik Toftgård, leder af udstilling og oplevelse

Fra Rådet for zoologiske anlæg:

- Bengt Holst, forperson for rådet, særlig rådgiver
- Eline Lorenzen, næstforperson, professor, København Universitet

- Christina Lager, embedsdyrlæge, Fødevarestyrelsen
- Helene Østergaard Sigersted, Fødevarestyrelsen
- Bo Kjellson, tidl. direktør i Borås Zoo
- Lisbeth Skovmand Høgh, direktør AQUA Akvarium & Dyrepark
- Mathias Buch Andersen, biolog, Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø og Naturstyrelsen

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

- Louise Stensborg Jakobsen, specialkonsulent, sekretær for rådet
- Maria Riis-Vestergaard Erichsen, jurist, konsulent

Besøget foregik i anlægget og omfattede besigtigelse af anlægget og dialog med Kattégatcentrets ledelse om anlæggets opgavevaretagelse.

2. Om Rådet for zoologiske anlægs tilsyn

Rådet for zoologiske anlæg fører et løbende tilsyn med de zoologiske anlæg, der modtager statsligt driftstilskud, i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg (lov nr. 255 af 12/04/2000).

Formålet med at yde statsligt driftstilskud er i henhold til loven at tilskynde til en stadig højere grad af professionalisme i de zoologiske anlægs arbejde med formidling af viden om dyrene og deres levevis samt anlæggenes deltagelse i relevante avlssamarbejder og naturbevarelsesprojekter.

Som led i tilsynet foretager rådet faglige vurderinger af anlæggene. Den faglige vurdering baserer sig dels på anlæggets egen indberetning til Slots- og Kulturstyrelsen samt på rådets besigtigelse af de enkelte anlæg. Rådet besigtiger anlæggene hvert andet år og følger op på besigtigelserne med en skriftlig vurdering af anlæggenes varetagelse af opgaverne efter loven. Rådets vurderinger tager udgangspunkt i zoo-lovens § 3, herunder:

- Anlæggets udvikling i forhold til den seneste 4-årsplan, tidligere vurderinger fra rådet samt evt. øvrige udviklingsplaner.
- Organisationsform herunder kravet i zoo-loven om en fuldtidsansat zoolog (cand. Scient.), øvrige tilskud fra offentlige myndigheder, nøgletal (samlet omsætning, antal årsværk, besøgende) samt udviklingen heraf.
- Ressourcegrundlag, herunder bygninger og anlæg.
- Formidling af viden om dyrene og deres levevis, herunder særlige formidlingsprogrammer for børn og unge.
- Samarbejde, herunder avlssamarbejde nationalt og internationalt, herunder hvilke samarbejder anlægget er koordinator for og hvilke man deltager i.
- Naturbevarelse, herunder hvilke projekter anlægget deltager i og på hvilket niveau.

- Status på anlæggets forskning – dels aktiviteter, hvor anlægget selv udøver forskning, dels aktiviteter, hvor anlægget bidrager ved at stille dyr/faciliteter og viden til rådighed for andres forskning.

Rådets vurdering bliver sammenfattet i en bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse efter følgende skala:

- Tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Tilsynsrapporten indeholder rådets vurderinger af og eventuelle anbefalinger til anlæggets drift og fortsatte udvikling. Rapporten giver samtidig anlæggets kommunale tilskudsyder en viden om det enkelte anlægs virksomhed og de rammer, anlægget arbejder i.